

Ik bied de Turkse gemeenschap een eenvoudige oplossing aan. Wij vragen een democratische natie. Wij zijn niet tegen de unitaire staat en republiek. Wij aanvaarden de republiek, haar unitaire structuren en de secularisatie. Wij geloven echter dat de republiek moet gherdefinieerd worden als een democratische staat die volkeren, culturen en rechten eerbiedigt. Op deze grondslag moeten de Koerden vrij zijn om zich te organiseren op een wijze dat zij hun cultuur en taal kunnen beleven en dat zij zich economisch en ecologisch kunnen ontwikkelen. Dit zou toelaten dat Koerden, Turken en andere culturen samenkomen onder het dak van een democratische Turkse natie. Dit is nochtans enkel mogelijk met een democratische grondwet en een ontwikkeld democratisch kader, met een waarborg voor het respect van

Oorlog en vrede in Koerdistan

Abdullah Öcalan

Nederlands

Internationaal Initiatief

Abdullah Öcalan:
Oorlog en Vrede in Koerdistan –
Perspectieven voor een politieke oplossing in Koerdistan
Eerste Nederlandstalige editie 2010
© Abdullah Öcalan, 2008

Vertaling:
Egbert Rooze, Nina Henkens, Karel van Reeth

Uitgever:
Internationaal Initiatief
“Vrijheid voor Abdullah Öcalan – Vrede in Koerdistan”
P.O. Box 100511
D-50445 Keulen
www.freedom-for-ocalan.com

Oorlog en vrede in Koerdistan

Perspectieven voor een politieke oplossing in Koerdistan

Abdullah Öcalan

Inhalt

Voorwoord	7
Etymologie van de woorden <i>Koerd</i> en <i>Koerdistan</i>	9
Het woongebied van de Koerden en de Koerdische taal	10
Een korte schets van de Koerdische geschiedenis	11
Strijd om natuurlijke rijkdommen, oorlog en staatsterreur in Koerdistan	14
Europees kolonialisme en het Koerdische dilemma	17
De ideologische basis van koloniale onderdrukking en machtspolitiek in Koerdistan	19
Ontkenning en zelf-ontkenning	20
Assimilatie	21
Religie en nationalisme	22
Burgerlijk nationalisme	23
De Koerdische identiteit en het Koerdisch verzet	26
De Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK)	28
Korte schets van de ontstaansgeschiedenis van de PKK	28
Voornaamste punten van kritiek	31
Een nieuwe strategische, filosofische en politieke inzet van de Koerdische bevrijdingsbeweging	33
Actuele situatie en voorstellen voor een oplossing	40

Voorwoord

In het Midden-Oosten beheersen op dit moment talrijke conflicten het dagelijks leven. Vaak worden die in de westelijke wereld met bevreemding bekeken, daar ze zich ogenschijnlijk aan het westers verstaan van redelijk- en inzichtelijkheid hebben onttrokken. Het is waar dat de Koerdische kwestie één van de meest complexe en bloedigste conflicten van het Midden-Oosten is, nog steeds wachtend op een oplossing. Zolang echter niet alle dimensies van dit conflict in rekening worden gebracht, zal het blijven voortbestaan, ja zelfs nog verder verscherpen. Dat kan ons dan weer tot nieuwe, verstrekkende problemen leiden. De historische, economische en politieke dimensie van de Koerdische kwestie overstijgt verreweg het Arabisch-Israëliësch conflict, dat wel, in contrast met de Koerdische kwestie, veel internationale aandacht geniet. De kennis over ons conflict is beperkt, hoewel het demografisch en geostrategisch zich in één van de centraalste regio's van het Midden-Oosten bevindt. Vaak lezen we eenzijdige en oppervlakkige analyses van dit complexe probleem.

Het woongebied van de Koerden strekt zich uit op het territorium van de Arabieren, de Perzen en de Turken. Alleen op grond daarvan, kent de Koerdische kwestie een regio-overschrijdend karakter. Een 'oplossing' in één deel van Koerdistan kan dus effect hebben op andere delen van dit land en de buurlanden. Omgekeerd kan een destructieve houding van initiatiefnemers in één land, negatieve uitwerking hebben op de oplossing van het Koerdisch vraagstuk in de andere landen. Het

ruige landschap van Koerdistan blijkt zeer geschikt voor de gewapende strijd. De Koerden hebben sinds mensenheugenis ook elke kolonisatie en onderdrukking van vreemde machten weerstaan. 'Weerstand' is een vast bestanddeel van hun levenscultuur geworden.

Aan het begin van elk zoeken naar een oplossing staat de erkenning en juiste omschrijving van de oorzaken van het conflict. Betreffende het Koerdisch vraagstuk betekent het dat we een realistische definitie van het fenomeen op zich moeten vinden. Hier bestaat echter verregaande onenigheid over. De Arabieren duiden de Koerden aan als 'Arabieren uit Jemen', de Turken spreken van 'Bergturken', terwijl de Perzen de Koerden zien als hun (etnisch) 'evenbeeld'. Het is dus niet verwonderlijk dat in de Koerdische kwestie de politieke houding bepaald wordt door zulke definities.

De Koerdische kwestie is niet zomaar ontstaan. Ze is product van een lang historisch proces. Ze heeft niet zoveel gemeen met vergelijkbare problemen in andere delen van de wereld. Op grond van talrijke eigen(aardig)heden onderscheidt het zich grondig van de anderen. Voor een ernstige oplossing is het noodzakelijk zowel de gemeenschappelijke factoren als het verschil te zien. Een politiek, die enkel het ogenschijnlijk gemeenschappelijke opmerkt, brengt ons tot schier onoplosbare problemen. Voor een oplossingsgerichte politiek is minstens een realistische analyse van het probleem onvoorwaardelijk. Daar moeten zowel de nationale, politieke en maatschappelijke achtergronden, alsmede allerlei andere aspecten van het probleem op een gelijke wijze in betrokken worden. De erkenning van het bestaan van het 'Koerdisch probleem' is hierbij onontbeerlijk. Zonder de kennis van de historische achtergronden is dit echter niet mogelijk.

Etymologie van de woorden *Koerd* en *Koerdistan*

De naam Koerdistan is afgeleid van het Soemerische woord *Kur*, dat al meer dan 5.000 jaar *berg* betekent. Het suffix *ti* in het woord *kurti* duidt een aanhankelijkheid aan: het betekent zoiets als *bergvolk* of *bergmensen*. De Luwiërs, een volk uit West-Anatolië, omschreven Koerdistan als *Gondwana*, wat in hun taal *land van de dorpen* betekende. *Gond* is in het Koerdisch ook heden nog om te zetten met *dorp*. In de tijd van de Assyrische heerschappij werden de Koerden als *Nairi* gekenschetst, wat zoveel betekent als *volk aan de rivier*.

In de Middeleeuwen, onder de heerschappij van de Arabische sultans, werden de Koerdische gebieden omschreven als *Beled-Ekrad*. De Perzisch sprekende sultans van de Seltsjoeken gebruikten als eerste regeringsleiders het woord *Koerdistan*, wat in hun toenmalig spraakgebruik zoveel betekende als het *land van de Koerden*. Ook de Osmaanse sultans benoemden het woongebied van de Koerden als *Koerdistan*. Tot in de twintiger jaren van de 20ste eeuw was dit een gebruikelijke naam. Na 1925 werd het bestaan van de Koerden, vooral in Turkije, geloofchend.

Het woongebied van de Koerden en de Koerdische taal

Het bestaan van de Koerden is een realiteit. Koerdistan is een gebied van 450.000 km². Het is omgeven door de Perzen, de Azerbeidjanen, de Arabieren en Anatolische Turken. Het is één van de rijkste gebieden in het Midden-Oosten aan bergen, wouden en water. Talrijke vruchtbare vlakten doorsnijden het gebied. Sedert millennia wordt hierop veeteelt en akkerbouw bedreven. Het was hier dat de 'neolithische revolutie' begon: de overgang van een jagende overlevingsvorm naar die van landbouw en veeteelt, ongeveer 11.000 v.C. Vandaar dat deze regio ook als de wieg van de beschaving aangeduid wordt. Door de geografische ligging was het mogelijk dat de Koerden hun bestaan als volk konden bewaren. Anderzijds deed die specifieke ligging van het Koerdische woongebied vaak ook begerige ogen van buitenlandse machten richting dit gebied kijken, om dan veroveringen en rooftochten op touw te zetten.

De Koerdische taal reflecteert de invloed van de neolithische revolutie. Deze revolutie, zo neemt men aan, begon in het Zagros- en Taurusgebergte. Het Koerdisch behoort tot de Indo-Germaanse taalfamilie.

Een korte schets van de Koerdische geschiedenis

Naar alle waarschijnlijkheid ontwikkelde zich de cultuur en taal van de etnische groep der Koerden zich tijdens de periode van de vierde ijstijd (tussen 20.000-15.000 v.C.). Ze zijn één van de oudste autochtone bevolkingsgroepen in die regio. Rond 6.000 v.C. begon de bevolking zich op te splitsen. In de geschiedschrijving wordt de Koerdisch-etnische groep voor de eerste maal in verband gebracht met de Hurrieten (3.000-2.000 v.C.). Aangenomen wordt dat de voorouders van de Koerden opeenvolgend waren: de Hurrieten (2.500-1.500 v.C.), de van de Hurrieten afstammende Mitanniëten (1.500-1.250 v.C.), de Nairi (1.200-900 v.C.), de Urarteeën (900-600 v.C.) en de Meden (700-550 v.C.). Deze leefden al in confederale stamverbanden, met een soort van koninkrijken, die rudimentaire straaitsstructuren aangaven. In die tijd waren patriarchale maatschappijstructuren nog weinig uitgebouwd. Zowel in de neolithische akkerbouwmaatschappij als ook in de toenmalige Koerdische maatschappijstructuur had de vrouw een prominente positie, die sterk tot uitdrukking kwam in deze neolithische revolutie.

De leer van Zarathustra veranderde vrij diepgaand het Koerdisch denken tussen 700 en 550 v.C. Het Zoroastrisme cultiverde een levensbeschouwing, die uitging van de arbeid op het veld. Daar waren vrouwen en mannen gelijkgesteld; dierenliefde beschouwde men als zeer waardevol en vrijheid was erkend als een moreel goed. De Zoroastrische cultuur beïnvloedde de

oostelijke en westelijke beschaving in gelijke mate, zodat Perzen en Hellenen veel van deze culturele invloeden overnamen. De Perzische beschaving daarentegen, vond wel zijn oorsprong bij de Meden, die als de voorvaders van de Koerden golden. In de schilderingen van Herodotus vindt je talrijke heenwijzingen naar de machtsverdeling in de beide etnische groepen in het Perzisch rijk. Hetzelfde geldt voor het rijk van de Sassanieden.

In de klassieke oudheid liet het Hellenistische tijdperk diepe sporen na in het oosters halfrond. Het vorstendom Abgar bij Urfa, het vorstendom Komagene, waarvan het centrum bij Adiyaman-Samsat lag, en het koninkrijk Palmyra, gelegen in het huidige Syrië, stonden op nadrukkelijke wijze onder Hellenistische invloed. Anders gezegd, daar ontstond de eerste synthese tussen oriëntaalse en occidentaalse cultuurinvloeden. Deze bijzondere vorm van culturele kruisbestuiving duurde tot de Romeinen het fort Palmyra veroverden in 269 n.C., wat toen negatieve gevolgen kende voor de hele regio.

Het ontstaan van het Sassanidenrijk in de IIIe eeuw na Christus, kon echter de Koerdische invloed niet doen stoppen. Aangenomen wordt dat in deze tijd (216-651 n.C.) de feodale Koerdische maatschappijstructuren werden opgebouwd.

Met het opkomen van het feodalisme werd de etnische cohesie doorbroken. In de Koerdische maatschappij ontwikkelde zich in toenemende mate feodaal-bepaalde bindingen. Deze ontwikkeling van de Middeleeuwse beschaving, droeg zo bij tot de Islamitische revolutie. De Islam richtte zich tegen de structuren van de slavenhouders en veranderde de etnische relaties gedurende de tijd van de urbanisering. Tegelijkertijd zorgde het voor een geestelijke revolutie in de feodale maatschappij en leverde zo aan de mensen van de 'onderbouw' een ideologische basis.

Met de ondergang van het Sassanidenrijk in de VIIe eeuw, creëerde de Islam ook een feodaal-Koerdisch aristocratie. Deze

kwam onder sterke invloed van de arabisering tot stand. Ze werd tot één van de sterkste sociale en politieke groeperingen van die tijd. De Koerdische dynastie van de Ayyubieten (1175-1250 n.C.) ontwikkelde zich namelijk tot één van de machtigste rijken in het Midden-Oosten. Zij oefende op de Koerden een grote invloed uit.

Anderzijds onderhielden de Koerden nauwe betrekkingen met het sultanaat van de Seltsjoeken, dat in 1055 n.C. de heerschappij van de Abassieden overnam. Dynastieën met een Koerdisch stamverband, zoals de Sjaddadieden, de Boeïeden en de Marwanieden (990-1090 n.C.), ontwikkelden zich tot kleine feodale staten. Andere vorstendommen volgden. In het Ottomaanse rijk genoot de leidende klasse van de Koerden verregaande autonomie.

In de XIXe eeuw liepen de Koerden ernstige schade op. Als gevolg van de verslechterende relaties met de Ottomanen, kwam het vaak tot Koerdische opstanden. De Engelse en Franse zendelingen brachten bovendien het gedachtengoed van het separatisme in, zowel in de Armeense als de Aramese kerk. Dit droeg bij tot een chaotische situatie. Zodoende kwam er ook een opmerkelijke verslechtering in de betrekkingen tussen de Armeniërs, de Assyriërs en de Koerden. Dit rampzalig proces eindigde in 1918, na de eerste wereldoorlog, in een verregaande fysieke en culturele vernietiging van de Armeniërs en de Arameeërs, dragers van een eeuwenlange cultuur.

Hoewel de relaties tussen de Koerden en de Turken ernstige schade opliepen, kwam het tegelijkertijd niet tot een breuk tussen de Koerden enerzijds en de Armeniërs en Assyriërs anderzijds.

Strijd om natuurlijke rijkdommen, oorlog en staatsterreur in Koerdistan

De geostrategische ligging van Koerdistan maakte in het verleden heel wat mensen inhalig, zodat het land een speelbal werd van strijd om de natuurlijke rijkdommen, een terrein van oorlog en staatsterreur. Dat is tegenwoordig niet anders. We kunnen in de tijd veel verder teruggaan dan de laatste 200 jaar. De vroege geschiedenis is reeds lang getuige van plunderingen en veroveringen van vreemde machten. De terreurregimes van de Assyriërs en de Scythen tussen 1.300 en 1.000 v.C. zijn daar een treffend voorbeeld van, evenals de veroveringsveldtocht van Alexander de Grote. We denken ook aan de Arabische verovering die volgde op de islamisering van Koerdistan.

Hoezeer de Islam zichzelf ook als vredesgodsdienst wil verstaan, in wezen is ze altijd een oorlogsideologie ten bate van de Arabische natie geweest. In Koerdistan heeft ze snel verbreiding gevonden. De Islam slaagde erin tot aan de uitlopers van het Taurus- en Zagrosgebergte zich uit te breiden. Stammen, die zich tegen de islamisering verzetten, werden verdelgd. In 1.000 n.C. was de Islam op zijn hoogtepunt gekomen.

In de XIIIe en XIVe eeuw vielen de Mongolen Koerdistan binnen. Dat had verdrijving en vluchten tot gevolg. Na de slag bij Tsjaldiran in 1514, waarbij het Ottomaanse rijk als overwinnaar tevoorschijn kwam, schoof de grens nog meer naar het Oosten op. Met het verdrag van Qasr-e Sjirin (1639) werd de Iraanse en Turkse grens definitief vastgelegd, waardoor de voortgaande opdeling van Koerdistan zich doorzette. De Meso-

potamiërs en de Koerden bevonden zich grotendeels binnen de grenzen van het Ottomaanse rijk. Tot het jaar 1.800 n.C. heerste er tussen de Ottomanen en de Koerdische vorstendommen een relatieve vrede. De gemeenschappelijk grond hiervoor was het Soennitisch geloof, dat in de Islam vrij overheersend was. De weerspannige Alevieten en de Zoroastrische Koerden vonden dat ze weerstand moesten bieden en trokken zich daarom terug in de bergen.

Van 1.800 n.C. tot aan de ondergang van het Osmaanse (= Ottomaanse) rijk werd Koerdistan door vele opstanden door elkaar geschud. Meestal bloedig neergeslagen.

Na de ondergang van het Ottomaanse rijk werd de opdeling van Koerdistan nog meer een feit, zodat een sfeer van geweld de zaken verscherpte. De opkomende imperialistische mogendheden, Engeland en Frankrijk, trokken nieuwe grenzen in het Midden-Oosten, waardoor Koerdistan onder de heerschappij van de Turkse republiek viel, onder de Iraanse Pauwetroon, de Iraakse monarchie en het Syrisch-Franse regime.

Turkije was aangeslagen door het verlies van een groot deel van zijn territorium. Daarom ging het in Koerdistan tot een strenge politiek van assimilatie over. Zo kon de 'samenhang' tussen de overgebleven delen van het voormalige Ottomaanse rijk toch afgedwongen worden. Alle aanwijzingen van een andere cultuur dan de Turkse moesten weggestreept worden. Zelfs het gebruik van de Koerdische taal werd verboden.

Het optreden van de Pahlavi-dynastie in Iran onderscheidde zich slechts in geringe mate van Turkije. De opstand van de Koerdische stammenleider Simko Sjikak uit Urmiye, evenals het streven naar emancipatie van de Koerdische republiek van Mahabad, werden gesmoord in bloed. Ook de Sjah stelde een terreurregime in, volledig in de geest van het nationalistisch-fascistisch gedachtegoed van het begin van de XXe eeuw.

In het Iraakse en Syrische deel van Koerdistan onderdrukten

Engeland en Frankrijk, geholpen door Arabische heersers, de Koerdische pogingen tot emancipatie. Ook hier werd een bloedig koloniaal regime tot leven geroepen.

Europees kolonialisme en het Koerdische dilemma

Gedreven door de ambitie naar geostrategische overheersing en ongebreidelde hebzucht werden de Europese tussenkomsten in het Midden-Oosten steeds kolonialistischer aan het begin van de twintigste eeuw. De onderwerping van en de controle over het Midden-Oosten werden prioritair. Dit zorgde voor een nieuwe vorm van kolonialisering dan diegene die de Koerden al ondergaan hadden in de loop van de geschiedenis. Dit dilemma kan teruggebracht worden tot de Soemerische tijden. Westers kapitalisme beïnvloedde het echter op een manier die niemand voor mogelijk hield. Voor de Koerden betekende dit dat ze nogmaals geconfronteerd werden met koloniale overheersers en dat de oplossing voor de Koerdische kwestie nog ingewikkelder werd.

In hun eigen belang leek het voor de imperialisten voordeliger om samen te werken met de sultan en de bureaucraten van het rijk en hen als bondgenoot te winnen, in plaats van het Ottomaanse Rijk te vernietigen met alle gevolgen van dien. Deze aanpak werd gebruikt om de controle over de regio en de volkeren die er woonden te vergemakkelijken en was erg populair ten tijde van het Britse Rijk. In de geschiedenisboeken vinden we de methode terug als de verdeel en heers-strategie. Zo werd het Ottomaanse bewind nog een honderd jaar in stand gehouden. Frankrijk en Duitsland hanteerden gelijkaardige strategieën. Hun meningsverschillen beïnvloedden het machts-evenwicht in het Midden-Oosten niet.

Andere punten die het imperialisme bestendigde, waren de etnische christelijke groepen. Aan de ene kant pretendeerden de westerse kolonialisten de Anatolische Grieken, Armeniërs en Arameeërs te beschermen, aan de andere kant zetten ze hen aan om in opstand te komen tegen het centrale gezag, wat leidde tot grootschalige onderdrukking.

De westerse krachten keken toe langs de zijlijn, toen uitroeiingscampagnes volgden. Uiteindelijk verdeelden deze acties de landen van het Midden-Oosten. Voor de zoveelste keer waren de Koerden slechts pionnen in de handen van buitenlandse machten. In het verleden had de Koerdische aristocratie samengewerkt met de Arabische en Turkse dynastieën. Nu lieten zij toe dat buitenlandse krachten hen gebruikten voor kolonialistische samenzweringen.

Door zich van de samenwerking van de Koerden te verzekeren, slaagden de Engelsen erin de ongeruste Turkse en Arabische overheersers aan zich te binden. Bovendien slaagden zij er op die manier ook in om de Armeniërs en Arameeërs, die in het nauw gedreven werden door Koerdische feodale collaborateurs, aan zich te binden. Toch was de Turkse sultan, de Perzische Sjah en de Arabische heerser niet enkel slachtoffer van dit beleid. Zij speelden een gelijkaardige rol om hun macht te behouden en de hebzucht van de westerlingen te beteugelen. Het was het volk dat eronder leed.

De ideologische basis van koloniale onderdrukking en machtspolitiek in Koerdistan

Zowel de verdeling van Koerdistan als de vormen van overheersing van de Arabische, Perzische en Turkse regimes betekenden een sociale achteruitgang voor de Koerden in deze delen van Koerdistan. De hedendaagse maatschappelijke achterstand van de Koerden, die nog steeds vasthouden aan hun feodale structuren, is een gevolg van deze machtsrelaties. Met de komst van de kapitalistische structuren, waarvan de Koerden grotendeels uitgesloten werden, werd de kloof tussen hen en de Arabische, Turkse en Perzische samenleving op machtsgebied steeds groter. De machtsstructuren van het feodale regime vermengden zich met burgerlijk-kapitalistische structuren, die ervoor zorgden dat de dominantie van de naties waaraan zij verbonden waren, behouden werd. Hoewel deze structuren afhankelijk waren van imperialisme, waren zij in staat om hun eigen landelijke economieën op te bouwen, hun eigen culturen verder te ontwikkelen en hun staatsstructuren te stabiliseren. Op het terrein van wetenschap en technologie ontstond een nationale elite. Ze dwong alle andere etnische groepen om hun taal te spreken. Met de hulp van een nationalistisch binnenlands en buitenlands beleid creëerde zij een nationale klasse, die zichzelf zag als een overheersende macht tegenover andere etnische groepen. Politiediensten en leger werden uitgebreid en versterkt om het verzet van het volk te breken. De Koerden konden hierop geen antwoord bieden. Nog steeds lijden zij onder de impact, die de imperialistische intriges op hen heb-

ben gehad. Ze werden geconfronteerd met een agressief nationalistisch chauvinisme van de staten die aan de macht waren in Koerdistan. De legitimiteit van deze macht werd verantwoord door avontuurlijke ideologische constructies.

Ontkenning en zelf-ontkenning

De heersende machten (meer bepaald Turkije, Irak, Iran en Syrië) miskenden de Koerden in hun bestaan als etnische groep. In zo'n klimaat liepen de Koerden een groot risico wanneer zij verwezen naar hun roots. Als men dit toch deed, konden ze zelfs niet rekenen op de steun van hun eigen etnische groep. Voor veel Koerden resulteerde openlijk engagement ten opzichte van hun afkomst en cultuur, in uitsluiting van alle economische en sociale relaties. Daarom ontkenen vele Koerden hun etnische afkomst of zwegen erover, en de respectievelijke regimes stuurden hier systematisch op aan. Deze ontkenningstrategie zorgde voor vele absurde situaties.

Voor het Arabische regime bestond de Koerdische kwestie niet. Ze vertrouwden erop dat deze zaak opgelost zou worden door gedwongen islamisering. Islam was de enige natie, en deze natie was Arabisch. Punt, uit.

De Perzen gingen zelfs nog verder en maakten van de Koerden een etnische subgroep van de Perzen. Op deze manier kregen de Koerden al hun rechten op een natuurlijke manier. Koerden die alsnog hun rechten opeisten en vasthielden aan hun 'eigen' etnische identiteit, werden beschouwd als nestbevuilers van hun eigen natie en kregen een passende behandeling.

Het Turkse regime ontleende zijn claim van overheersing over de Koerden aan zogenaamde veroveringscampagnes in Anatolië, duizend jaar geleden. Voorheen hadden daar geen andere volkeren geleefd. Daarom bestonden de woorden 'Koerden' en 'Koerdistan' niet en mochten zij ook niet bestaan volgens de officiële ideologie. Het gebruik van deze woorden

stond gelijk met terrorisme en werd ook op die manier bestraft.

Desalniettemin, alle ideologische constructies ten spijt, zijn de Koerden een van de oudste allochtone etnische groepen van deze regio.

Assimilatie

Dominante machten gebruiken vaak assimilatie wanneer ze geconfronteerd worden met opstandige etnische groepen. Taal en cultuur zijn potentiële kiemen van verzet die uitgebannen kunnen worden door assimilatie. Het verbieden van een moedertaal en opdringen van een vreemde taal zijn hiervoor zeer effectieve instrumenten. Volkeren die niet langer hun moedertaal kennen, zullen hun typische kenmerken, die geworteld zijn in etnische, geografische en culturele factoren, niet langer koesteren. Zonder het eenmakende element van de taal zullen de collectieve ideeën die daarmee samenhangen ook verdwijnen. Zonder deze gemeenschappelijke basis worden groepsbanden en relaties van afhankelijkheid binnen de etnische groep verbroken en verdwijnen ze. Als gevolg daarvan kreeg de taal en cultuur van de heersers voet aan de grond. De etnisch en linguïstische ruimte was veroverd. Gedwongen gebruik van de dominante taal leidde zo tot het wegkwijnen van de moedertaal, tot ze 'overbodig' werd. Dit gebeurt nog sneller als de moedertaal geen geschreven taal is, zoals het Koerdisch was.

De strategie van assimilatie blijft niet beperkt tot de taal: op alle publieke en sociale terreinen, die gedomineerd werden door de staat, vond zo assimilatie plaats.

Koerdistan was vaak het schouwtoneel voor pogingen tot culturele assimilatie van buitenlandse grootmachten. De laatste honderd jaar zijn echter de meest verwoestende geweest. De creatie van moderne natiestaat-structuren in de dominante gebieden en de ontwikkeling van een koloniaal systeem in

Koerdistan, ondersteunde en versnelde de assimilatiepogingen, gericht op de Koerdische taal en cultuur.

Zoals het Perzisch en Arabisch vroeger, werd ook het Turks een opgedrongen taal van de machthebbers. Terwijl de pre-moderne Koerden in staat waren geweest hun eigen cultuur en taal te behouden, werden ze nu verdrongen door drie overheersende talen en culturen die ook de moderne media en communicatiemiddelen ter beschikking hadden. Koerdische traditionele liederen en literatuur werden verboden. Zodoende werd de Koerdische taal, die vele literaire werken had voortgebracht in de oudheid, bedreigd in zijn bestaan. De Koerdische cultuur en taal werd beschouwd als subversief. Onderwijs in de moedertaal werd verboden. De dominante talen werden de enige talen, die toegelaten waren in het onderwijs, en dus de enige talen die gebruikt werden om de verwezenlijkingen van de moderne tijd uit te drukken.

De Turkse, Perzische en Arabische natiestaten streefden een systematisch assimilatiebeleid na waarbij ze verschillende repressieve maatregelen gebruikten – zowel institutioneel als sociaal – die de Koerdische taal en cultuur hun legitimiteit ontnamen. Enkel de taal en cultuur van de overheersers mocht overleven.

Religie en nationalisme

De heersers gebruiken ook godsdienst en nationalisme om heerschappij te verzekeren. In alle delen van Koerdistan is Islam de officiële godsdienst en ze wordt gebruikt als een middel om de bevolking te controleren. Zelfs als deze regimes nadrukkelijk de secularisering omarmen, zijn de banden tussen politieke en religieuze instituties overduidelijk.

Terwijl er in Iran een openlijk theocratisch regime heerst, wordt het gebruik van de godsdienst voor politieke doeleinden in andere landen verhuld. De godsdienstige autoriteiten van de

Turkse staat stellen bijvoorbeeld een leger van honderdduizenden imams te werk. Waarschijnlijk bezit zelfs Iran niet zoveel godsdienstige leiders. De godsdienstscholen staan onder direct toezicht van de staat. Koranscholen en theologische instituties stellen bijna een half miljoen mensen te werk.

Met andere woorden, de vooropgestelde secularisatie in de wetgeving is een absurditeit en lijkt een schijngeneesmiddel.

Als deze ideeën in contact komen met het beleid, ontstaan chaotische toestanden. Onder de DP (Democratische Partij) en de AP (Rechtvaardigheids Partij) werd staatsreligie openlijk bedreven. De militaire staatgrepen in maart 1971 en september 1980 veranderden het Turkse ideologische kader en herdefinieerden de rol van religie. Dit bracht een re-islamisering van de Turkse republiek tot stand, net zoals gebeurd was in Iran nadat Khomeini aan de macht kwam in 1979. Hoewel dit in Turkije niet zo radicaal geschiedde. In 2003 kwam de AKP (Rechtvaardigheids- en Ontwikkelingspartij) aan de macht en als gevolg daarvan, ook voor de eerste keer, de islamitische ideologie. De verkiezingsoverwinning was geen toeval maar het resultaat van een langdurig religieus geïnspireerd beleid van de Turkse staat.

Burgerlijk nationalisme

Een ander ideologisch instrument van de overheersers is het burgerlijk nationalisme. Vooral in de XIXe en XXe eeuw was dit een betekenisvolle ideologische stroming, die later de officiële staatsideologie van de natiestaat werd. Dit werd de basisideologie van de middenklasse in hun gevecht tegen de belangen van de arbeiders en andere socialistische stromingen. Zo ontstond het nationalisme, als logisch gevolg van de natiestaat, die trekken van een hedendaagse religie bezat.

Het Turkse nationalisme dat ontstond na 1840, was een poging om het beginnende verval van het Ottomaanse Rijk tegen te gaan. De eerste Turkse nationalistenvrij wet-

tisch ingesteld. Later keerden ze zich tegen het sultanaat van Abdulhamid II en radicaliseerden ze zich. Het nationalisme van de Jonge Turken uitte zich in het Comité voor Eenheid en Vooruitgang, dat streefde naar een grondwettelijke hervorming van de staat en machtsdeelname. Bovendien maakten zij duidelijk dat zij het rijk, dat naar buiten toe erg zwak stond en van binnenuit in verval was, opnieuw sterker wilden maken door systematisch te moderniseren op economisch, politiek en militair vlak.

De opening van de Duitse buitenlandse betrekkingen met het Midden-Oosten en Centraal- Azië voegde een racistische component toe aan het Turkse nationalisme. De volkerenmoord van de Armeniërs, Pontische Grieken, Arameeërs en de Koerden was een gevolg hiervan.

De jonge Turkse republiek regeerde op basis van een agressief nationalisme en een zeer eng begrip van de natiestaat met ijzeren vuist. De slogan 'één taal, één natie, één land' werd een politiek dogma. Hoewel die slogan in principe een klasseloos en broederlijk idee was, ontbrak het aan instrumenten om dit waar te maken.

In de abstractheid van dit parool schulde wel het gevaar van een ideologisch fanatisme. Nationalisme verviel in een machtsmiddel van de heersende kringen en werd gebruikt om zwakheden te camoufleren. Onder het motto van de 'superieure Turkse identiteit' werd de hele bevolking meegesleurd in dat agressief nationalisme.

De oorlog in Koerdistan en het daarmee gepaard gaande staatsterrorisme creëerden een eigen machtsblok. Zoals ook in andere systemen - waar bepaalde machtsblokken hun sterkte baseren op het militair potentieel en hun bestaansgrond dan bevestigen door oorlog – zo bouwde Turkije zijn macht uit.

Dit is o.a. ook de reden waarom het politiek systeem zijn capaciteit tot hantering van conflicten verloor. Zo'n systeem is

gebaseerd op oorlog en staatsterreur. Daardoor is het onduidelijk geworden, welke machtscentra welke belangen en doelen dienen, met alle nefaste gevolgen van dien voor de Turkse en Koerdische gemeenschappen!

De Koerdische identiteit en het Koerdisch verzet

Het identificatieproces van de Koerden als een natie kwam relatief laat op gang. Zelfs het engagement naar de Koerdische identiteit van de negentiende eeuwse Koerdische rebellen ging niet verder dan verzet tegen het sultanaat en het regime van de Sjah. Men had geen besef van alternatieve levensstijlen. Een engagement naar de Koerdische identiteit betekende de creatie van een Koerdisch koninkrijk naar voorbeeld van de traditionele sultanaten. Voor een zeer lange tijd stonden de Koerden ver van een identificatie van zichzelf als natie.

Pas in de tweede helft van de twintigste eeuw begon het idee van een Koerdische identiteit zich te ontwikkelen in het intellectuele debat ter linkerzijde. Deze stroming mistte echter het intellectueel potentieel om los te komen van de traditionele opvattingen die de Koerdische identiteit verbond met tribale systemen en het sjeikdom.

Zowel de communistische partijen, beïnvloed door het reëel bestaande socialisme, alsook de liberale en feodale partijen, waren ver van het idee van een Koerdische natie of Koerdisch volk. Enkel de linkse studentenbeweging van de jaren '70 droeg in substantiële mate bij aan de bewustwording van een Koerdische identiteit.

Het identificatieproces van de Koerden als volk kwam in conflict met het Turkse chauvinistische nationale bewustzijn enerzijds én het Koerdisch feodaal nationalisme anderzijds. Aan de ene kant was er de ideologische confrontatie met de

hegemonie van het systeem, niet zelden als 'links' gedachtegoed gepresenteerd, aan de andere kant was er de confrontatie met de Koerdische aristocratie, die traditioneel met het systeem aanpakte. Bevrijding van deze maatschappelijk, politieke en ideologische ketenen verliep niet zonder enige complicaties. Ze had zowel nood aan intellectueel potentieel als aan praktisch organisatievermogen. Dit leidde meteen ook tot verzet.

Sinds de jaren zeventig, toen de Koerdische emancipatiebeweging zelf nog in de kinderschoenen stond, zijn vijfendertig jaar voorbijgegaan. Deze periode gaf niet enkel inzicht aan de Koerden over hun eigen identiteit, het bood ook aanzetten om een oplossing van de Koerdische kwestie te vinden. Het is vooral ook een bewijs dat de Koerden met hun streven naar emancipatie op de lange termijn niet kunnen weggedrukt worden. M.a.w. geen enkel systeem kan op den duur overleven, wanneer het probeert zijn maatschappelijke tegenstellingen met geweld te overwinnen. De inspanningen voor Koerdische emancipatie tonen ook aan dat geen volk zich kan ontwikkelen, als zij hun maatschappelijke waardigheid niet terugvinden.

De Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK)

Korte schets van de ontstaansgeschiedenis van de PKK

In april 1973 kwam een groep van zes personen samen met als doel een onafhankelijke Koerdische politieke organisatie te vormen. Hun uitgangspunt was dat Koerdistan een klassieke kolonie was, waar de bevolking hun zelfbeschikkingsrecht met geweld ontzegd werd. Het was hun belangrijkste doelstelling om dit te veranderen. Deze bijeenkomst was als het ware de geboorte van een nieuwe Koerdische beweging.

In de loop van de jaren vond deze groep nieuwe volgelingen, die hielpen bij het verspreiden van hun overtuigingen bij de plattelandsbevolking van Koerdistan. Meer en meer kwamen zij in botsing met de Turkse veiligheidsdiensten, gewapende stamleden van de Koerdische aristocratie en rivaliserende politieke groepen, die de jonge beweging zeer gewelddadig aanvielen.

Op 27 november 1978 werd de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) opgericht in een klein dorpje in de buurt van Diyarbakir. 22 leiders van de beweging namen deel aan de oprichtingsvergadering met als doel meer professionele structuren uit te bouwen voor de beweging. In een stedelijke omgeving zou de beweging niet overleefd hebben. Daarom concentreerden de activiteiten zich in de Koerdische plattelandsgebieden.

De Turkse autoriteiten reageerden fel op de propaganda-activiteiten van de PKK. Opsluitingen en gewapende conflicten volgden. Aan beide kanten werden verliezen geleden. De situa-

tie in Turkije was ook aan het escaleren. De eerste tekenen van een ophanden zijnde militaire staatsgreep waren al zichtbaar in 1979. De PKK reageerde door het terugtrekken van zijn troepen uit Turkije en ze te verplaatsen naar de bergen of andere landen in het Midden-Oosten. Slechts een klein aantal activisten bleef in Turkije. Deze strategie hielp de PKK om zijn voortbestaan te verzekeren. Op 12 september 1980 pleegde het Turkse leger een staatsgreep en zette de burgerregering buiten spel. Vele PKK'ers die in Turkije waren gebleven, werden gevangen gezet door de militaire junta.

Deze situatie dwong de PKK ertoe om te beslissen of ze een organisatie in ballingschap wilde worden of een moderne nationale bevrijdingsbeweging. Na een korte periode van reorganisatie keerden de leden terug naar Koerdistan en namen de wapens op tegen de fascistische junta. De aanval op militaire doelen in Eruh en Semdili op 15 augustus 1984, betekende officieel het begin van het gewapende verzet. Hoewel niet alles perfect verliep, was de evolutie naar een nationale bevrijdingsbeweging in gang gezet.

In het begin probeerden de Turkse autoriteiten – Turgut Özal was net verkozen tot eerste minister – het incident te minimaliseren. De staatspropaganda noemde de guerrilla 'een paar bandieten', wat veelzeggend was voor de mentaliteit van de machthebbers toen. Een politieke benadering van het conflict was nog niet denkbaar. De ruzies groeiden uit tot een oorlog die aan beide kanten veel slachtoffers eiste.

Het was pas in de jaren negentig, dat van de staat uit een bereidheid kwam om de vastgelopen situatie te deblokken via een politieke oplossing. Er waren verklaringen van Turgut Özal en Süleyman Demirel, die toen president was, die erop wezen dat ze mogelijks de Koerdische identiteit zouden gaan erkennen. Deze verklaringen gaven hoop op een vroegtijdig einde van het conflict. De PKK probeerde dit proces te ver-

snellen door in 1993 een staakt-het-vuren af te kondigen. De plotse dood van Turgut Özal zorgde er echter voor dat één van de belangrijkste hoofdrolspelers van dit proces wegviel. Er waren ook andere hindernissen:

- de houding van sommige hardhoofden binnen de bevrijdingsbeweging, die vasthielden aan de gewapende strijd
- ook de gecompliceerde interne situatie van het leiderschap over de Turkse staat verliep moeilijk en werd gekenmerkt door tegengestelde belangen
- tenslotte de houding van de Iraaks-Koerdische leiders Talabani en Barzani droegen niet bij tot een constructieve verdieping van het ingeslagen vredesproces.

Het was tot dan toe de grootste kans voor een vreedevolle oplossing van de Koerdische kwestie. Die ging verloren.

Als gevolg hiervan escaleerde het conflict. Beide partijen werden geconfronteerd met grote verliezen. Maar zelfs deze escalatie bood geen oplossing voor de impasse. De jaren tussen 1994 en 1998 waren verloren jaren. Ondanks verschillende eenzijdige wapenstilstanden van de PKK hield de Turkse staat vast aan een militaire oplossing. Het staakt-het-vuren van 1998 bleef ook onbeantwoord. Het leidde zelfs tot een militaire confrontatie tussen Syrië en Turkije, wat de twee landen bijna tot oorlog bracht. In 1998 ging ik naar Europa als voorzitter van de PKK om een politieke oplossing te promoten.

De rest van deze Odyssee is bekend. Ik werd gedwongen overgebracht van Kenia naar Turkije tegen het internationale volkenrecht in. Deze ontvoering werd gesteund door een verbond van veiligheidsdiensten. Voor buitenstaanders scheen alles op een escalatie van het conflict uit te lopen. Echter, het proces op het gevangenseiland Imrali betekende een politieke bocht van 180° en leverde nieuwe perspectieven voor een politieke oplossing. Tegelijkertijd zorgde deze bocht ervoor dat de PKK zich ideologisch en politiek ging heroriënteren. Ik had

aan deze zaken al gewerkt voor mijn ontvoering. Dit was werkelijk een ideologische en politieke breuk. Maar wat waren de echte achterliggende motieven?

Voornaamste punten van kritiek

Mijn ontvoering was ongetwijfeld een zware slag voor de PKK. Toch was het niet de reden voor de ideologische en politieke omschakeling.

De PKK werd gezien als een partij met een hiërarchische opbouw, zoals een staat en zoals andere partijen. Zo'n structuur staat echter in tegenspraak met democratisering, vrijheid en gelijkheid. Dit is een principiële tegenspraak, waarmee elke partij kan geconfronteerd worden, welke filosofische overtuiging je ook hebt. Hoewel de PKK stond voor een vrijheidsideaal, waren we er nog niet in geslaagd onszelf te bevrijden van het denken in hiërarchische structuren.

Een andere belangrijke contradictie lag in de zoektocht van de PKK naar institutionele politieke macht, waar de partij voor opgericht en ingesteld was. Structuren die gelijk lopen met de institutionele macht, staan eerder tegenover de democratisering van de maatschappij, wat juist door de PKK in zijn vaandel had geschreven. Medeleden van zo'n partij zullen zich derhalve minder oriënteren naar de maatschappij, dan naar hun eigen gezagsoverste. In zo'n denkpatroon kunnen ze er ook naar gaan streven om zelf zo'n autoriteit te worden. Alle drie de grote ideologische stromingen, die gebaseerd zijn op emancipatorische maatschappij-opvattingen, werden met de bovenstaande tegenspraak al geconfronteerd.

Zowel het reëel bestaande socialisme alsook de sociaal-democratie en de nationale bevrijdingsbewegingen, die allemaal verder gingen dan de klassieke maatschappijconcepten voorbij het kapitalisme, konden zichzelf niet losmaken van de ideologische belemmeringen van datzelfde systeem. Reeds vroeg wer-

den zij, in hun zoektocht naar institutionele politieke macht, pilaren van het kapitalistische systeem, in plaats van zich te concentreren op de democratisering van de maatschappij.

Een andere tegenspraak was de waarde die oorlog kreeg in het ideologische en politieke kader van de PKK. Oorlog werd gezien als de verderzetting van politieke processen met andere middelen en werd geromantiseerd als een strategisch instrument. Dit was duidelijk in contradictie met onze zelfperceptie als een beweging die vocht voor de bevrijding van de samenleving. Volgens deze visie kan gewapend geweld enkel gerechtvaardigd worden uit zelfverdediging. Alles dat verder gaat betekent in feite een schending van de emancipatorische benadering van een maatschappij, waartoe de PKK zich verplicht voelt, omdat alle repressieve regimes in de geschiedenis gebaseerd zijn op oorlog en hun instituties ontworpen hadden via de logica van de oorlogsvoering. De PKK geloofde dat de gewapende strijd voldoende zou zijn voor het terugwinnen van de rechten die de Koerden ontzegd waren.

Zo'n deterministische visie op oorlog is noch socialistisch noch democratisch, hoewel de PKK zichzelf zo verstond. Een echte socialistische partij oriënteert zich niet aan een hiërarchische opbouw van de staat, noch streeft het geen institutionele politieke macht na die gebaseerd is op verzekering van macht en belangen via oorlogsmiddelen.

De vermeende nederlaag van de PKK die de Turken dachten behaald te hebben, door mij te laten overbrengen naar Turkije, leidde na verloop van tijd ertoe dat men diepgaand, open en kritisch met de bovengenoemde tegenspraken ging rekening houden. Zoniet had dat een vooruitgang van onze Koerdische bevrijdingsbeweging in de weg kunnen staan. De ideologische en politieke breuk die de PKK onderging, maakte van de vermeende nederlaag een opening naar nieuwe horizonten.

Een nieuwe strategische, filosofische en politieke inzet van de Koerdische bevrijdingsbeweging

Een uitgebreide behandeling van de belangrijkste strategische, ideologische, filosofische en politieke elementen die aan de basis liggen van het veranderingsproces, kan in dit essay niet gebracht worden. Niettemin kunnen de kernpunten als volgt samengevat worden:

- De filosofische, politieke en ethische benadering, die de onlangs aangepaste PKK hanteert, vindt een gelijkaardige uitdrukking in wat “democratisch socialisme” genoemd wordt.
- De PKK leidt uit het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren niet de creatie van een Koerdische natiestaat af. Ze ziet wel in dit volkenrecht een grond voor de vestiging van basisdemocratieën, zonder nieuwe politieke grenzen na te streven. Het is de opdracht van de PKK om de Koerdische gemeenschap te overtuigen van haar opvatting. Dit geldt ook voor de dialoog met de regerende staten, die macht uitoefenen in Koerdistan. Het moet de grondslag vormen voor een oplossing van de bestaande geschillen.
- De landen die hier thans bestaan, hebben nood aan democratische hervormingen, meer dan aan lippendienst aan de democratie. Het is echter niet realistisch om te opteren voor de opheffing van de staat, wat niet betekent dat we die staat moeten aanvaarden zoals hij is. De structuur van de klassieke staat met zijn despotisch machtsgedrag is onaanvaardbaar. De grondwettelijke staat moet vatbaar zijn voor democratische hervormingen. Aan het eind van dit proces zou er een afge-

slanke staat als politieke instelling moeten zijn, die enkel functies waarneemt op het vlak van interne en externe veiligheid, en tot voorziening van de sociale zekerheid zou leiden. Zulke staatsopvatting heeft niets gemeen met het autoritaire karakter van een klassieke staat, maar zou eerder moeten beschouwd worden als een maatschappelijke autoriteit.

- De Koerdische bevrijdingsbeweging gaat voor een systeem van democratisch zelfbestuur met het kenmerk van een confederatie in Koerdistan. Democratisch confederalisme is op te vatten als een coördinatiemodel voor een democratische natie. Het verschaft een kader waarin onder andere minderheden, religieuze gemeenschappen, culturele groepen, specifieke geslachtsgroepen en andere sociale groepen zich autonoom kunnen organiseren. Dit model kan ook een organisatievorm zijn voor democratische landen en culturen. Het democratiseringsproces in Koerdistan wordt niet beperkt tot vormelijke kwesties, maar stelt veeleer een breed maatschappelijk project voorop, gericht op economische, sociale en politieke soevereiniteit van alle groepen van de samenleving. Het bevordert de opbouw van noodzakelijke instellingen en scheidt instrumenten voor democratisch zelfbestuur en dito controle. Het is een permanent en langlopend proces. Verkiezingen zijn niet de enige middelen in deze context. Het is eerder een dynamisch politiek proces dat rechtstreekse tussenkomst behoeft vanwege het soevereine volk. De mensen moeten rechtstreeks betrokken worden in de besluitvormingsprojecten van de maatschappij. Dit project is gebouwd op het zelfbestuur van de lokale gemeenschappen en is georganiseerd in de vorm van open raden, stadsraden, lokale parlementen en ruimere vergaderingen. De burgers zelf zijn de actoren van dit soort van zelfbestuur, niet de gezagsdragers van de staat. Het principe van federaal zelfbestuur kent geen beperkingen. Het kan ook doorgetrokken worden over de grenzen heen om multinationale demo-

cratische structuren te creëren. Democratisch confederalisme verdient de voorkeur op dorre hiërarchieën, om verdere besluitvorming te zoeken en te realiseren op het niveau van de gemeenschappen.

- Het hierboven uitgetekende model kan ook beschreven worden als autonoom democratisch zelfbestuur, waar enkel de staatsgebonden soevereine rechten beperkt worden. Zulk model laat een adequatere uitvoering van basiswaarden toe zoals vrijheid en gelijkheid, dan traditionele administratieve modellen. Dit model hoeft niet beperkt te worden tot Turkije, maar kan ook toepasbaar zijn in andere delen van Koerdistan. Gelijktijdig is dit model geschikt voor de opbouw van federale administratieve structuren in alle instellingen in Syrië, Turkije, Irak en Iran. Dus, het is mogelijk om confederale structuren uit te bouwen over alle delen van Koerdistan, zonder de bestaande grenzen in vraag te moeten stellen.

- De ondergang van het reëel bestaande socialisme lag ook in de wijze waarop de desbetreffende landen in hun onderlinge verhouding de krijgsmiddelen inzetten. Daarnaast misken- den ze ook de rol van de vrouw in het maatschappelijk debat. Vrouwen en macht zijn heel tegenstrijdige categorieën. In het echte socialisme was de kwestie van de vrouwenrechten veeleer een ondergeschikte strijdvraag, waarvan men geloofde dat ze zou opgelost worden eenmaal dat de economische en andere sociale problemen van de baan zouden zijn. Niettemin kunnen vrouwen ook gezien worden als een verdrukte klasse en volksgroep, of als een onderdrukt geslacht. Zolang we niet discussiëren over vrijheid en gelijke behandeling van vrouwen in een historische en maatschappelijke context, zolang er geen adequate theorie bedacht is, zal er ook geen overeenkomstige praktijk zijn. Daarom moet de bevrijding van vrouwen strategisch op een belangrijke wijze deel uitmaken van de democratische strijd voor vrijheid in Koerdistan.

- Vandaag is de democratisering van de politiek een van de meest dringende uitdagingen. Hoe dan ook, democratische politiek heeft democratische partijen nodig. Zolang er geen partijen en partijgebonden instellingen bestaan, die begaan zijn met de belangen van de samenleving in plaats van zich tot verlengstuk van de staat te maken, zal een democratisering van de politiek nauwelijks mogelijk zijn. In Turkije zijn de partijen enkel propagandawerktuigen van de staat en gezien als profiteurs van de staatsondersteuning. Hun transformatie tot partijen, die uitsluitend verbonden zijn met de belangen van de samenleving en het scheppen van de noodzakelijke wettelijke basis in deze context, zou een belangrijk onderdeel zijn van een politieke hervorming. De stichting van partijen die het woord Koerdistan in hun naam dragen is nog steeds een criminele daad. Onafhankelijke partijen worden nog op veel manieren gehinderd. Koerdisch-gezinde partijen of coalities met hen zijn dienstbaar aan het democratiseringsproces, zolang ze geen separatisme of gebruik van geweld voorstaan.
- Een zeer verspreide individuele en institutionele kruiperigheid, wat een van de grootste hinderpalen is op de weg van democratisering, kan alleen overwonnen worden door democratisch bewustzijn te wekken bij alle geledingen van de maatschappij. De burgers moeten verzocht worden zich actief te verbinden met de democratie. Voor de Koerden betekent dit de opbouw van democratische structuren in alle delen van Koerdistan en daar waar er Koerdische gemeenschappen bestaan, wat de actieve deelname van de gemeenschap aan het politieke leven bevordert. De minderheden die in Koerdistan leven moeten verzocht worden hieraan ook deel te nemen. De ontwikkeling van basisdemocratische structuren en een overeenkomstige praktische aanpak moet een topprioriteit worden. Zulke basisstructuren moeten beschouwd worden als verplicht, zelfs waar democratische en wettelijke principes verkracht worden,

zoals het in het ganse Midden-Oosten het geval is.

- De politiek heeft nood aan onafhankelijke media. Daarzonder zullen de staatsstructuren geen enkele gevoeligheid ontwikkelen voor democratische kwesties. Evenmin zal het mogelijk zijn om zonder deze media het democratiseringsproces in de politiek op gang te houden. Het recht op vrije informatie in Koerdistan is niet alleen een individueel, maar ook een collectief recht. Een discriminatie op taalgebied mag niet plaatsvinden.
- Feodale instellingen zoals stammen, sjeikdom, aga's en sektarisme, wat in essentie overblijfselen zijn van de middeleeuwen, zijn als instellingen van de klassieke natiestaten hinderpalen op de weg naar democratisering. Ze moeten op geëigende wijze aangezet worden om zich aan te sluiten bij de democratische verandering. Deze parasitaire instellingen moeten met topprioriteit overwonnen worden.
- Het recht op onderwijs in de moedertaal moet gewaarborgd worden. Ook als de overheden zulk onderwijs niet bevorderen, mogen ze inspanningen van burgers voor de creatie van instellingen die het Koerdische taal- en cultuuronderwijs bieden, niet verhinderen. Het gezondheidssysteem moet gewaarborgd worden zowel door de staat als door de burgerlijke maatschappij.
- Een ecologisch samenlevingsmodel is wezenlijk socialistisch. Het tot stand brengen van een ecologisch evenwicht zal enkel bereikt worden als de overgang van een vervreemdende klassenmaatschappij, gebaseerd op despotisme, naar een socialistische maatschappij gerealiseerd wordt. Het zou een illusie zijn te hopen op het behoud van het milieu in een kapitalistisch systeem. Dit systeem kent het grootste aandeel in de ecologische verwoesting. Milieubescherming moet brede aandacht krijgen in het proces van maatschappelijke verandering.
- De oplossing van de Koerdische kwestie zal verwezenlij-

kt worden binnen het kader van de democratisering van de landen die heerschappij uitoefenen over de verschillende delen van Koerdistan. Dit proces is evenwel niet beperkt tot deze landen, het strekt zich uit over gans het Midden-Oosten. De vrijheid van Koerdistan is verbonden met de democratisering van het Midden-Oosten. Een vrij Koerdistan is alleen denkbaar als een democratisch Koerdistan.

- De individuele vrijheid van meningsuiting en beslissingsmacht is onvervreemdbaar. Geen land, geen staat, geen samenleving heeft het recht deze vrijheden te beknotten, welke redenen zij hiervoor ook opgeven. Zonder vrijheid van het individu zal er geen vrijheid voor de samenleving bestaan, net zoals vrijheid voor het individu onmogelijk is als de maatschappij niet vrij is.
- Een juiste herverdeling van de economische hulpbronnen, die nu in het bezit van de staat zijn, is uiterst belangrijk voor het bevrijdingsproces van de maatschappij. Economische voorzieningen vanwege de staat mogen geen drukmiddel worden tegen de belangen van de maatschappij in. Economische hulpbronnen zijn geen eigendom van de staat, maar van de samenleving.
- Een economie dichtbij het volk, zou daarom gebaseerd moeten zijn op zulk een herverdeling en op dienstbaar gebruik, in plaats van zich uitsluitend op accumulatie en toeïgening van meerwaarde en winst te oriënteren. De op winst gebaseerde economie heeft niet alleen de samenleving beschadigd, maar ook het milieu. Een van de hoofdredenen voor het verval van de samenleving ligt op het vlak van de expansie van de financiële markten. De kunstmatige opvoering van de behoeften, de meer en meer avontuurlijke zoektocht naar nieuwe afzetmarkten en de grenzeloze hebzucht naar steeds groeiende winsten, laat de kloof tussen rijk en arm bestendig groeien en vergroot het leger van hen die onder de armoedegrens leven

of zelfs sterven van de honger. De mensheid kan zich niet langer staande houden met een dergelijke economische politiek. De grootste opgave voor een socialistische politiek ligt daarom in transformatie naar een alternatieve economische politiek. Die mag zich niet uitsluitend richten op winst, maar wel een rechtvaardige verdeling van de rijkdom voor ogen hebben en zich richten op de natuurlijke behoeften en bevrediging van de mens.

- Hoewel de Koerden hoge waardering toekennen aan de familie, is het nog vaak een oord van onvrijheid. Gebrek aan financiële middelen, gebrek aan onderwijs, gebrek aan gezondheidszorg laten niet meer ontwikkeling toe. De toestand van vrouwen en kinderen is erbarmelijk. De zogenaamde eremoorden op vrouwelijke familieleden zijn hiervoor symbolisch. Zij worden het mikpunt van een archaisch begrip van eer, wat de degeneratie van een hele samenleving weerspiegelt. Mannelijke frustratie over de bestaande levensvoorwaarden is gericht tegen de veronderstelde zwakste leden van de samenleving, namelijk vrouwen. De familie als een sociale instelling maakt een crisis door. Ook hier kan een oplossing enkel gevonden worden in de context van een algemene democratisering.

Actuele situatie en voorstellen voor een oplossing

De Koerdisch-Turkse betrekkingen in Turkije spelen een sleutelrol voor een oplossing van de Koerdische kwestie. In dit opzicht hebben de Koerden in Irak, Iran en Syrië enkel een beperkt potentieel en kunnen zij waarschijnlijk alleen een dergelijke algemene oplossing steunen. De Koerden in Irak geven een zeer goed voorbeeld. Deze semi-staat met Koerdische autonomie is onrechtstreeks het resultaat van wereldwijde inspanningen in het Turkse deel, bij de VS en bij hun geallieerden om de PKK af te keuren als een terreurorganisatie. Zonder instemming door Ankara zou deze 'oplossing' niet mogelijk geweest zijn. De chaos, veroorzaakt door deze oplossing, is duidelijk en het resultaat onoverzienbaar. Het is ook onduidelijk welke richting de feodale en liberale Koerdische nationale overheid in Irak zal uitgaan op lange termijn en hoe het Iran, Syrië en Turkije zal beïnvloeden. Er is het gevaar van een regionale escalatie van het naar de vorm gelijkaardige Koerdische conflict naar het Israëliësch-Palestijnse conflict. Een opflakking van het Koerdisch nationalisme zou ook de Perzische, Arabische en Turkse nationalistes kunnen radicaliseren, waardoor een oplossing van het probleem moeilijker wordt.

Dit vooruitzicht moet gesteld worden tegenover een oplossing, die vrij is van nationalistische verzuchtingen, namelijk een die de bestaande territoriale grenzen erkent. Als tegenprestatie zal het statuut van de Koerden ingeschreven worden in de respectievelijke grondwetten, om zo hun rechten betreffen-

de cultuur, taal en politieke participatie te waarborgen. Een dergelijk model zou ruimschoots in overeenstemming zijn met de historische en maatschappelijke realiteit in de regio.

In het licht hiervan lijkt vrede stichten met de Koerden onvermijdelijk. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat de huidige oorlog of enige toekomstige oorlog iets anders zal opleveren dan een Pyrrusoverwinning. Daarom moet deze oorlog tot een einde gebracht worden. Het heeft al te lang geduurd. Het is in het belang van alle landen uit de regio om het voorbeeld van andere landen te volgen en om de nodige stappen te zetten.

De Koerden vragen alleen dat hun bestaan gerespecteerd wordt: zij vragen vrijheid van cultuur en een volledig democratisch systeem. Een humaner en bescheidener oplossing is onmogelijk. De voorbeelden van Zuid-Afrika, Wales, Noord-Ierland, Schotland en Corsica tonen de wegen aan waarlangs verschillende moderne landen in staat geweest zijn om gelijkaardige problemen in de loop van hun geschiedenis op te lossen. Verder helpen deze vergelijkingen ons om een objectieve benadering te vinden van onze eigen problemen.

Onze rug keren naar het geweld als een middel om de Koerdische kwestie op te lossen en de repressieve politiek van ontkennen te overwinnen, of althans ten dele, zijn nauw verbonden met het feit dat we de democratische optie aanhouden. Het verbod van de Koerdische taal en cultuur, onderwijs en nieuwsmedia is op zichzelf een terroristische daad en roept in de praktijk tegengeweld op. Geweld is echter gebruikt door beide zijden tot een omvang die duidelijk voorbijgaat aan wettige zelfverdediging.

Vele bewegingen gebruiken vandaag zelfs meer extreme methoden. Hoe dan ook, wij hebben verschillende keren eenzijdige verklaringen van wapenstilstand afgekondigd, we hebben grote aantallen van onze strijders weggetrokken van het Turkse grondgebied, en dus de aanklacht van terrorisme weerlegd.

Onze vredesinspanningen zijn echter steeds miskend. Onze initiatieven kregen nooit een antwoord. Meer, een groep Koerdische politici die werden uitgestuurd als vredesambassadeurs werden gevangen genomen en kregen lange gevangenisstraffen. Onze inspanningen voor vrede zijn verkeerdelijk geïnterpreteerd als zwakheid. Er is geen andere verklaring voor uitspraken als 'de PKK en Öcalan zijn praktisch ten einde' of dat onze initiatieven louter tactisch waren. Zo beweerden zij dat zij enkel een beetje steviger moesten doorgaan om de PKK totaal te verslaan. Zo verhoogden zij hun aanvallen op de Koerdische bevrijdingsbeweging. Niemand vraagt echter waarom zij nooit slaagden. Het is onmogelijk om de Koerdische kwestie op te lossen met geweldsmiddelen.

De boven beschreven houding droeg zo bij tot het falen van het staakt-het-vuren dat begon op 1 oktober 2006. Ik had de PKK opgeroepen om dit staakt-het-vuren aan te bieden. Sommige intellectuelen en niet-gouvernementele organisaties hadden zulk een stap gevraagd. Opnieuw werd het echter niet ernstig genomen. Integendeel, racisme en chauvinisme kwamen in beweging door een atmosfeer van confrontatie te creëren. Terzijde, we moeten niet vergeten dat de AKP dit thema ook gebruikte om hun eigen problemen met de Kemalistische elite te verdoezelen door compromissen te sluiten met het leger en door te speculeren op de escalatie van het Koerdische probleem. Vandaag beperkt de regering zich tot enkele halfbakken maatregelen, om zo enkele toezeggingen van de EU te ontlocken. Zij proberen tijd te winnen met behulp van de harmonisatiewetten, ingevoerd in de context van het toetredingsproces tot de EU. In werkelijkheid zijn die veronderstelde hervormingen gewoon papier voor de prullenmand.

Het verergerend conflict is reden om zich ongerust te maken. Toch wil ik mijn hoop op een rechtvaardige vrede niet opgeven. Het kan op elk ogenblik mogelijk worden.

Ik bied de Turkse gemeenschap een eenvoudige oplossing aan. Wij vragen een democratische natie. Wij zijn niet tegen de unitaire staat en republiek. Wij aanvaarden de republiek, haar unitaire structuren en de secularisatie. Wij geloven echter dat de republiek moet gheredefinieerd worden als een democratische staat die volkeren, culturen en rechten eerbiedigt. Op deze grondslag moeten de Koerden vrij zijn om zich te organiseren op een wijze dat zij hun cultuur en taal kunnen beleven en dat zij zich economisch en ecologisch kunnen ontwikkelen. Dit zou toelaten dat Koerden, Turken en andere culturen samenkomen onder het dak van een democratische Turkse natie. Dit is nochtans enkel mogelijk met een democratische grondwet en een ontwikkeld democratisch kader, met een waarborg voor het respect van de verschillende culturen.

Ons idee van een democratische natie is niet bepaald door vlaggen en grenzen. Ons idee van een democratische natie sluit een model in op basis van democratie in de plaats van een model gebaseerd op staatsstructuren en etnische oorsprong. Turkije moet zich definiëren als een land dat alle etnische groepen omvat. Dit zou een model zijn op basis van mensenrechten, in plaats van op godsdienst en ras. Ons idee van een democratische natie bevat alle etnische groepen en culturen.

Laat me tegen deze achtergrond de oplossing die ik voorstel bondig uiteenzetten:

- De Koerdische kwestie moet behandeld worden als een fundamentele kwestie van democratisering. De Koerdische identiteit moet worden ingeschreven in de grondwet en geïntegreerd in het wettelijk systeem. De nieuwe grondwet zal een artikel met volgende verwoording bevatten: ‘De grondwet van de Turkse republiek erkent het bestaan en de uiting van al haar culturen op een democratische wijze’. Dit zou voldoende zijn.

- Cultuur- en taalrechten moeten bij wet beschermd worden. Er mogen helemaal geen beperkingen bestaan voor radio, TV en pers. Koerdische programma's en programma's in andere talen moeten behandeld worden met dezelfde voorschriften en regels als Turkse programma's. Hetzelfde moet ook gelden voor culturele activiteiten.
- Het Koerdisch zou in de basisscholen aangeleerd worden. Mensen die wensen dat hun kinderen dergelijk onderwijs krijgen, moeten in staat zijn om ze naar zulke scholen te sturen. Middelbare scholen zouden lessen aanbieden over Koerdische cultuur, taal en letterkunde als keuzevakken. Aan universiteiten moet toegestaan worden instituten op te richten voor de Koerdische taal, letterkunde, cultuur en geschiedenis.
- De vrijheid van mening en vereniging mag niet beknot worden. Politieke activiteiten mogen niet beperkt of gereguleerd worden door de staat. Dit moet ook gelden in de context van de Koerdische kwestie.
- Wetten over partijen en kieswetgeving moeten onderworpen worden aan een democratische hervorming. De wetten moeten de deelname waarborgen van het Koerdische volk en alle andere democratische groepen aan het proces van democratische hervorming.
- Een democratische wet op het niveau van de gemeentelijke bevoegdheden, moet besloten worden, zodat het de democratie versterkt.
- Het systeem van dorpsoversten en onwettige netwerken binnen de staatsstructuren moet opgedoekt worden.
- Aan mensen die uit hun dorpen verjaagd zijn gedurende de oorlog moet toegestaan worden terug te keren zonder belemmering. In alle noodzakelijke administratieve, wettelijke, economische of sociale maatregelen moet voorzien worden. Verder moet een ontwikkelingsprogramma opgestart worden teneinde de Koerdische bevolking te helpen een bestaan te ge-

ven en de levensstandaard te verbeteren.

Een wet voor vrede en participatie in de samenleving zal uitgevaardigd worden. Deze wet zal het mogelijk maken dat leden van de guerrilla, gevangenen en wie in ballingschap verkeert, deel uitmaken van het openbaar leven zonder welke voorwaarden ook.

Bovendien moeten onmiddellijke maatregelen besproken worden in de richting van een oplossing. Een democratisch actieplan moet geformuleerd worden en in praktijk gebracht. Om de samenleving te verzoenen zullen waarheids- en rechtscommissies opgezet worden. Beide kampen moeten onderzoeken wat ze fout gedaan hebben en er open over discussiëren. Dit is de enige weg om de verzoening van de maatschappij te bereiken.

Waar staten of organisaties geen vooruitgang meer kunnen maken, kunnen intellectuelen misschien helpen als bemiddelaars. Zuid-Afrika, Noord-Ierland of Sierra Leone hebben positieve ervaringen met dit model. Zij kunnen de rol van scheidsrechters opnemen, met wier hulp beide partijen kunnen bewogen worden in de richting van een rechtvaardige vrede. De commissies kunnen intellectuelen, juristen, fysici of wetenschappers opnemen. Wanneer de dag komt dat we onze wapens neerleggen, dan zal het enkel in de handen van zulke commissies zijn, die resoluut de rechtvaardigheid willen bereiken.

Waarom zouden we onze wapens afgeven zonder vooruitzichten op gerechtigheid? De start van zulk een proces hangt ook af van goede wil en dialoog. Als er inderdaad een dialoog zou tot stand komen, zullen we bereid zijn een proces te starten gelijk aan het jongste onbeperkte staakt-het-vuren. Ik ben bereid om alles te doen wat ik kan. De regering moet hoe dan ook tonen dat ze voor vrede wil gaan. Het is nodig een initia-

tief te nemen. Dat is wat zij moeten doen, als zij niet wensen verantwoordelijk te zijn voor de gevolgen, ieder voor zich.

Ingeval onze inspanningen voor een vreedzame oplossing mochten falen of opgeofferd worden aan dagjespolitiek, machtsstrijd of het najagen van gewin, zal het huidige conflict verergeren en zal het einde ervan niet te voorzien zijn. De chaos daaropvolgend zal geen winnaars opleveren.

Tot slot, Turkije moet de kracht opbrengen om de eigen realiteit te erkennen, de realiteit van het Koerdische bestaan en van de allesomvattende dynamiek. Een staat die de werkelijkheid negeert zal zich eventueel en onvermijdelijk op het randje van het bestaan bevinden. Daarom is het cruciaal om de stappen te zetten die dit land naar een duurzame vrede zullen leiden.

Abdullah Öcalan

Eenpersoonsgevangenis, Eiland Imrali

